

Р.В. Марушко, К.Р. Марушко

Міжнародний досвід фінансових взаємовідносин акредитованої безперервної освіти та комерційного інтересу

ДУ «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології імені академіка О.М. Лук'янової НАМН України», м. Київ

Modern Pediatrics. Ukraine. (2024). 2(138): 6-14. doi: 10.15574/SP.2024.138.6

For citation: Marushko RV, Marushko KR. (2024). International experience of financial relationships of accredited continuing education and commercial interest. Modern Pediatrics. Ukraine. 2(138): 6-14. doi: 10.15574/SP.2024.138.6.

Для забезпечення найкращого надання медичної допомоги пацієнтам медичні працівники або працівники сфери охорони здоров'я мають постійно навчатися. Саме через безперервну освіту протягом усієї практичної діяльності медичні працівники підтримують і постійно удосконалюють власний професіоналізм.

Важливу роль в акредитованій безперервній освіті відіграє фінансова або комерційна підтримка та маркетинг. Як показав досвід розвинутих країн, взаємодія з комерційними структурами необхідна, вона сприяє поліпшенню надання безперервної освіти.

Для керування ефективною взаємодією з комерційними структурами в різних країнах багато років тому розроблені стандарти, виконання яких гарантує, що акредитована безперервна освіта захищена від комерційного впливу, створює чіткий розподіл між акредитованою безперервною освітою та комерційним інтересом, запобігає комерційному упередженню та маркетингу, забезпечує управління комерційною підтримкою належним чином, а також розкриття та вирішення конфлікту інтересів.

Виконання стандартів взаємодії акредитованої діяльності з комерційним інтересом є запорукою того, що працівники сфери охорони здоров'я отримують лише доброякісні, збалансовані, науково обґрунтовані рекомендації, захищені від реклами, маркетингу та комерційних упереджень.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Ключові слова: безперервна медична освіта, безперервний професійний розвиток, медичні працівники, безперервна акредитаційна освіта, комерційний інтерес.

International experience of financial relationships of accredited continuing education and commercial interest

R. V. Marushko, K. R. Marushko

SI «Institute of Pediatrics, Obstetrics and Gynecology named after academician O.M. Lukyanova of the NAMS of Ukraine», Kyiv

In order to provide the best possible medical care to patients, medical or health care workers must be continuously educated. It is through continuing education during entire practical activity medical workers maintain and constantly improve their own professionalism.

Financial or commercial support and marketing play an important role in accredited continuing education. As the experience of developed countries has shown, interaction with commercial structures is necessary; it helps to improve the provision of continuing education.

To manage effective interaction with commercial structures in various countries, standards were developed many years ago, the implementation of which ensures that accredited continuing education is protected from commercial influence, creates a clear division between accredited continuing education and commercial interest, prevents commercial bias and marketing, ensures the management of commercial support in an appropriate manner, as well as disclose and resolving conflicts of interest.

Adherence to the standards of interaction of accredited activity with commercial interest is a guarantee that health care workers receive only good-quality, balanced, and scientifically based recommendations that are protected from advertising, marketing and commercial bias.

No conflict of interests was declared by the authors.

Keywords: continuing medical education, continuing professional development, healthcare professionals, accredited continuing education, commercial interest.

Для забезпечення найкращого надання медичної допомоги пацієнтам медичні працівники або працівники сфери охорони здоров'я мають постійно навчатися. Саме через безперервну освіту протягом усієї практичної діяльності медичні працівники підтримують і постійно удосконалюють власний професіоналізм — знання, компетенції, практичні навички.

Наразі у світі багато років існує налагоджена система безперервної освіти працівників сфери охорони здоров'я. Вживають декілька термінів. Безперервна медична освіта (БМО) — термін, який вже давно використовують. Наразі все частіше вживають термін «безперервний професійний розвиток» (БПР). Оскільки відмінності між ними не суттєві, то в літературі часто можна бачити термін «БМО-БПР». Але з 2022 р. введено інший термін — «акредитована безперервна освіта» (для чіткого розмежування акреди-

тованих і неакредитованих провайдерів, акредитованої і неакредитованої освіти).

Важливу роль в акредитованій безперервній освіті відіграє комерційна підтримка, визначається як фінансова або матеріальна підтримка від комерційних структур, а також комерційне просування або маркетинг, які пропонуються та входять до діяльності комерційних структур (фармацевтичних компаній, виробників медичних пристроїв). Як показує досвід розвинутих країн, взаємодія з комерційними структурами сприяє поліпшенню надання безперервної освіти, яка зберігає свою незалежність від комерційного впливу, маркетингових досліджень і комерційного інтересу. Незалежність акредитованої безперервної освіти забезпечується злагодженою співпрацею акредитаційних органів, акредитованих провайдерів і медичних працівників сфери охорони здоров'я.

Питання комерційної підтримки дуже широко обговорювалося на початку століття в розвинутих країнах у ході становлення та впровадження принципів безперервної освіти працівників сфери охорони здоров'я. Зокрема, у США були спроби заборонити комерційну підтримку, пояснюючи, що вона негативно впливає на освіту медичних працівників сфери охорони здоров'я. Так, у 2006 р. Американська медична асоціація, яка об'єднує найбільшу кількість медичних працівників США, закликала усунути ті заходи БМО-БПР, які приймали комерційну підтримку. Але цей заклик не мав підтримки. Доведено, що поточне середовище, у якому розробляються та подаються акредитовані програми БМО-БПР, суворо регулюється та забезпечується наглядом численних організацій і установ. Не задокументовані суттєві докази негативного впливу комерційної підтримки на вміст і потенційна наявність упередженості освітніх матеріалів [6].

Комерційна підтримка освітньої діяльності для медичних працівників не повинна вважатися ні необхідною, ні бажаною. Проте, як свідчить міжнародна практика, ця підтримка необхідна. Співпраця акредитованої безперервної освіти з комерційними структурами надає взаємні вигоди: для акредитованої безперервної освіти найкраще забезпечення освітніх потреб працівників сфери охорони здоров'я, подальший розвиток та удосконалення, для комерційних структур можливість співпрацювати з працівниками сфери охорони здоров'я шляхом сприяння поліпшенню освітніх заходів.

Освітні матеріали, які надаються в системі акредитованої безперервної освіти, мають заслуговувати на довіру та базуються на передовому досвіді і високоякісних доказах. Ця діяльність має слугувати потребам пацієнтів, а не інтересам комерційних структур. У системі акредитованої безперервної освіти повну відповідальність за те, щоб навчання залишалося незалежним від комерційного інтересу, а комерційна підтримка не призводила до комерційної упередженості або комерційного впливу на акредитовану освіту, несуть акредитовані провайдери.

Іншим видом діяльності, яку пропонують комерційні структури або неприйнятні організації, є комерційне просування або маркетинг. Визначенням цього терміну є маркетингові дії неприйнятних компаній з рекламування продуктів або послуг комерційними компаніями.

Щодо термінології: нещодавно замість «комерційний інтерес» введено новий термін «неприйнятні компанії» — організації, які не мають права на акредитацію в системі акредитованої безперервної освіти. Це — організації, основним видом діяльності яких є виробництво, маркетинг, продаж, перепродаж або поширення медичних продуктів, що використовуються пацієнтами.

Приклади комерційного просування включають комерційні виставки, рекламу та сателітні симпозиуми — освітні сесії, які проводяться неприйнятними організаціями та мають рекламний характер. Сателітний симпозиум — це наукова програма (курс, сесія, семінар тощо), спланована, виконана та фінансово забезпечена неприйнятною організацією в рамках акредитованої освітньої діяльності, але відокремлена від неї. Комерційне просування є рекламною діяльністю комерційних структур, яке здійснюється в ході надання акредитованої безперервної освіти, але потрібно чітко розуміти, що комерційне просування або маркетинг не є акредитованою безперервною освітою.

Незалежність акредитованої безперервної освіти є наріжним каменем, яка повинна надавати медичним працівникам, як окремим особам, так і великим верствам населення, захищений простір для навчання, викладання та участі в наукових дискусіях, вільний від впливу з боку організацій, які можуть мати бажання впроваджувати комерційні упередження в освіту.

На сьогодні переважна більшість організацій або провайдерів у системі акредитованої безперервної освіти в США, а також у країнах Європейського Союзу та інших широко використовують комерційну підтримку, маркетинг у своїй практичній діяльності, а також при взаємодії з безперервною освітою. Для керування ефективною взаємодією з комерційними структурами в різних країнах багато років тому розроблені стандарти (критерії, положення, політики тощо), виконання яких гарантує, що акредитована безперервна освіта захищена від комерційного впливу, створює чіткий розподіл між акредитованою безперервною освітою та комерційним інтересом, запобігає комерційному упередженню та маркетингу, забезпечує управління комерційною підтримкою належним чином, розкриття та вирішення конфлікту інтересів. Виконання стандартів взаємодії акредитованої діяльності з комерційним інтересом є запорукою того, що працівники

сфери охорони здоров'я отримують лише доброякісні, збалансовані, науково обґрунтовані рекомендації, захищені від реклами, маркетингу та комерційних упереджень.

У різних країнах існують певні особливості в створенні стандартів для забезпечення незалежності впливу комерційних структур, але стандарти дуже схожі, тому що тісне спілкування акредитаційних організацій, акредитованих провайдерів і спільноти працівників сфери охорони здоров'я сприяє підтриманню та удосконаленню цих стандартів. Відомі міжнародні акредитаційні організації, які акредитують провайдерів на проведення освітньої діяльності або акредитують освітні заходи, постійно докладають цілеспрямованих, узгоджених зусиль для визначення нових та удосконалення існуючих принципів, що є основою на шляху до впровадження істотної, або суттєвої, еквівалентності між системами акредитації безперервної освіти.

Основні вимоги до акредитаційних організацій:

- організація та координація методичного забезпечення БМО-БПР медичних працівників, моніторинг його ефективності;

- контроль за освітньою діяльністю та додержанням акредитованими провайдерами вимог акредитації;

- розроблення критеріїв і стандартів акредитації для організацій, які мають намір бути провайдерами, а також контроль за їхнім ретельним виконанням під час освітньої діяльності;

- розроблення документації (інструктивних матеріалів, настанов, нормативних документів, звітів тощо), необхідної в процесі акредитації провайдерів та їхньої подальшої діяльності як акредитованих провайдерів;

- забезпечення технічної підтримки, створення платформи або системи для оброблення та аналізу внесених відомостей, збереження та захисту даних, що містяться в реєстрах, забезпечення доступу працівників сфери охорони здоров'я, провайдерів, представників державних органів до цієї системи;

- організація та проведення навчання провайдерів БПР для ознайомлення з принципами БМО-БПР, процесом акредитації, критеріями та стандартами відповідності акредитаційним вимогам, обов'язками та правами акредитованих провайдерів під час планування, організації, проведення та оцінювання результатів освітньої діяльності.

У наведеній статті висвітлена діяльність відомих міжнародних акредитаційних організацій, лідерів БМО-БПР та їхньої діяльності щодо забезпечення незалежності безперервної освіти. Ці організації брали участь у створенні акредитаційних вимог, у тому числі вимог взаємодії з комерційним інтересом, на початку становлення БМО-БПР, продовжують удосконалювати та здійснюють контроль за їх виконанням.

До таких акредитаційних організацій належать:

I. Акредитаційна рада безперервної медичної освіти, м. Чикаго, США (Accreditation Council for Continuing Medical Education, **ACCME**, Chicago, USA).

II. Європейська акредитаційна рада безперервної медичної освіти, м. Брюссель, Бельгія (European Accreditation Council for Continuing Medical Education, **EACCME**, Brussels, Belgium).

III. Європейська рада з акредитації безперервної освіти для медичних працівників, (European Board for Accreditation of Continuing Education for Health Professionals, **EBAC**, Cologne, Germany).

Міжнародна академія з акредитації безперервного професійного розвитку (International Academy for CPD Accreditation, **IACPD**, Ottawa, Canada).

I. Акредитаційна рада безперервної медичної освіти, м. Чикаго, США: Стандарти доброчесності та незалежності в акредитованій неперервній освіті (ACCME)

Акредитаційна рада [1] безперервної медичної освіти (ACCME) заснована у 1981 р. для нагляду за акредитацією установ, які забезпечують безперервну медичну освіту. Це головний акредитаційний орган у США, який об'єднує 1600 акредитованих організацій/провайдерів у країні та за кордоном. ACCME є розпорядником акредитаційних вимог, які мають 8 акредитаційних критеріїв, 5 стандартів доброчесності та незалежності і політики. Слід наголосити, що у своїй акредитаційній діяльності ACCME використовує модель акредитації провайдерів.

Організації або провайдери, які бажають бути акредитованими ACCME, повинні відповідати акредитаційним вимогам. На сьогодні ACCME є законодавцем у створенні, удосконаленні та впровадженні акредитаційних вимог, у тому числі стандартів доброчесності й незалежності. Більшість організацій користуються у своїй діяльності акредитаційними вимогами, розробленими ACCME.

Перші Стандарти комерційної підтримки — Стандарти забезпечення незалежності в діяльності безперервної медичної освіти розроблені АСММЕ в 1992 р., оновлені у 2004 р. З 1 січня 2022 року почали діяти нові Стандарти доброчесності та незалежності в акредитованій неперервній освіті [2]. Документ має 5 стандартів. Ці стандарти є простішими, зрозумілішими порівняно з попередніми, та відповідають головній меті — забезпечувати доброчесність і незалежність акредитованої безперервної освіти. АСММЕ є головним розпорядником Стандартів доброчесності та незалежності в акредитованій безперервній освіті, розроблених для застосування в системі акредитованої безперервної освіти для всіх медичних професій.

Стандарт I: Зміст має бути обґрунтованим

Стандарт I стосується всіх акредитованих організацій, які займаються безперервною освітою.

Цей стандарт визначає вимоги щодо відповідальності акредитованих провайдерів за надання спеціалістам сфери охорони здоров'я обґрунтованої та збалансованої освіти, а також клінічного змісту, який відповідає безпечному та ефективному догляду за пацієнтами.

1. Усі рекомендації мають базуватися на досягненнях сучасної науки, клінічному досвіді та науково обґрунтованих доказах.

2. Усі наукові дослідження, на які посилаються, мають відповідати загально визнаним стандартам експериментального дизайну, збору даних, аналізу та інтерпретації.

3. Забезпечувати умови для обговорення, дискусії та вивчення нових тем і наукових даних, які вивчаються, але без пропаганди або просування практик, які недостатньо підтверджені науковими дослідженнями та клінічними спостереженнями.

4. Забороняється використовувати ненаукові підходи до діагностування або лікування, а також рекомендації, які мають ризики або небезпеки, що перевищують користь або є неефективними в лікуванні пацієнтів.

Стандарт II: Запобігання комерційному упередженню та маркетингу в акредитованій безперервній освіті

Стандарт II стосується всіх акредитованих організацій, які займаються безперервною освітою.

Цей стандарт визначає вимоги щодо захисту слухачів акредитованої безперервної освіти від комерційних упереджень та маркетингу.

1. Усі рішення, пов'язані з плануванням, обранням викладачів, проведенням та оцінюванням акредитованої освіти, мають прийматися без будь-якого впливу або участі власників і працівників неприйнятих компаній.

2. Акредитована освіта має бути вільною від маркетингу або продажу продукції чи надання послуг. Викладачам заборонено рекламувати та продавати продукцію або надавати послуги, які задовольняють їхні професіональні або фінансові інтереси.

3. Акредитований провайдер не повинен надавати імена або контактну інформацію медичних працівників, які навчаються, неприйнятним компаніям без їхньої персональної згоди.

Стандарт III: Виявлення, вирішення/пом'якшення та розкриття відповідних фінансових відносин

Стандарт III стосується всіх акредитованих організацій, які займаються безперервною освітою.

Акредитований провайдер відповідає за виявлення відповідних фінансових відносин між особами, які беруть участь у плануванні й підготовці навчального змісту, та неприйнятними компаніями, контролює ці відносини, попереджаючи внесення комерційних упереджень в освіту.

Щодо термінології: фінансові відносини — отримання будь-якої суми, якщо освітній зміст пов'язаний із напрямками діяльності або продукцією неприйнятної компанії.

Наступні кроки акредитованого провайдера в розробленні акредитованої безперервної освіти:

1. Збір інформації. Інформація збирається на останні 24 місяців від усіх учасників, у тому числі викладачів, хто контролює та бере участь у підготовці навчального контенту, про всі їхні фінансові відносини з неприйнятними компаніями. Інформація розкривається незалежно від точки зору фізичних осіб на відповідність відносин щодо освіти.

Розкриття інформації про фінансові відносини має включати:

- а) назву неприйнятної компанії, з якою фізична особа має фінансові відносини;
- б) характер фінансових відносин.

2. Відсторонення власників або працівників неприйнятих компаній від контролю за змістом освітніх заходів або участі в них.

3. Визначення наявності фінансових відносин. Перегляньте інформацію про фінансові відносини, щоб визначити, які з них у наявності. Фінансові відносини наявні, якщо освіт-

ній зміст, що контролює фізична особа, пов'язаний із напрямками діяльності або продукцією неприйнятної компанії.

4. Вирішення фінансових відносин. Необхідно вжити заходів для запобігання комерційного упередження змісту за участю тих осіб, які мають відповідні фінансові відносини:

а) вирішення фінансових відносини ще до того, як особи починають виконувати певні обов'язки, при цьому заходи мають відповідати ролі особи в освітній діяльності;

б) необхідно документувати кроки, вжиті для вирішення відповідних фінансових відносин.

5. Інформування слухачів про відповідні фінансові відносини. Розкриття інформації слухачам про фінансові відносини має містити таке:

а) імена осіб, які мають відповідні фінансові відносини;

б) назви неприйнятних компаній, з якими ці особи мають відносини;

в) характер відносин;

г) заява про прийняття відповідних заходів щодо виявлених фінансових відносин.

Неприйнятні компанії визначаються лише за їхніми назвами. Не включаються некорпоративні логотипи чи логотипи компаній, комерційні назви чи повідомлення про продуктову лінійку. Розкриття фінансових відносин проводиться у форматі, який можна перевірити під час проведення освітніх заходів.

Слухачі також мають бути поінформовані про відсутність фінансових відносин.

Виятки: не потрібно виявляти, вирішувати або розкривати відповідних фінансових відносин:

а) акредитована освіта не є клінічною;

б) акредитована освіта, де група слухачів контролює зміст, — спонтанна бесіда між слухачами;

в) акредитована самостійна освіта — коли слухачі контролюють свою освіту та самостійно оцінюють досягнуті результати.

Стандарт IV: Управління комерційною підтримкою належним чином

Стандарт IV стосується лише акредитованих провайдерів безперервної освіти, які отримують комерційну підтримку від компаній, що не мають права на акредитацію.

Акредитовані провайдери, які вирішили прийняти комерційну підтримку, відповідають за забезпечення незалежності освіти від цих компаній, і що підтримка не призведе до комерційного упередження чи комерційного впливу на освіту.

Щодо термінології: комерційна підтримка визначається як фінансова підтримка або підтримка в натуральній формі від компаній, які не мають права на акредитацію.

Комерційна підтримка немає на увазі встановлення фінансових відносин між неприйнятною компанією і тими особами, які беруть участь і контролюють освітній процес.

1. Прийняття рішень та виплати. Акредитований провайдер повинен приймати всі рішення щодо отримання та розподілу коштів комерційної підтримки.

2. Угода. Строки, умови та цілі комерційної підтримки повинні бути задокументовані в угоді між компанією, яка не має права бути акредитованою, та акредитованим провайдером. Угода має бути укладена до початку акредитованої освіти.

3. Підзвітність. Акредитований провайдер повинен вести облік кількості або виду отриманої комерційної підтримки та способу її використання, а також представити цю бухгалтерську звітність на запит органу, який акредитує, або компанії, яка надала комерційну підтримку.

4. Розкриття фінансових відносин слухачам. Акредитований провайдер повинен розкрити слухачам назву неприйнятної компанії та надати комерційну підтримку, а також характер підтримки до початку навчання. Розкриття інформації не має включати корпоративні логотипи або логотипи компаній, комерційні назви продуктів тощо.

Стандарт V: Управління допоміжними видами діяльності, що пропонуються в поєднанні з акредитованою безперервною освітою

Стандарт V застосовується лише тоді, коли маркетинг здійснюється неприйнятними компаніями або неакредитована освіта пов'язана з акредитованою безперервною освітою.

Акредитовані провайдери несуть відповідальність за те, щоб освіта була відокремлена від маркетингу неприйнятних компаній, включаючи рекламу, продаж, виставки та просування продукції.

1. Домовленості, що дозволяють неприйнятним компаніям організувати маркетинг або виставки, у співпраці з акредитованою освітою, не повинні:

а) впливати на будь-які рішення, пов'язані з плануванням, проведенням та оцінюванням освітніх заходів;

б) втручатися в проведення освітніх заходів;

в) бути умовою надання фінансової або натуральної підтримки від неприйнятних компаній.

2. Акредитований провайдер повинен забезпечити, щоб слухачі легко розрізняли акредитоване навчання та інші види діяльності.

А. «Живі» заходи безперервної освіти: маркетинг, виставки та неакредитована освіта, розроблена неприйнятною компанією в рамках освітньої діяльності, повинні відвідуватися не менше ніж за 30 хв до або 30 хв після акредитованих освітніх заходів. Діяльність, яка є частиною освітнього заходу, але не акредитована як безперервна освіта, має бути чітко окреслена та повідомлена слухачам як така.

Б. Друковані матеріали, робота в інтернеті або в цифровому форматі безперервної освіти: слухачі не повинні отримувати маркетингові послуги під час участі в акредитованій освітній діяльності.

В. Навчальні матеріали, які є частиною акредитованої освіти (наприклад, слайди, тези, роздаткові матеріали, анкетування або інформація про розкриття фінансових відносин), не мають містити маркетингу, розробленого неприйнятною компанією, або корпоративних логотипів, торгових назв товарів.

Г. Інформація, що поширюється в рамках акредитованої освіти, яка не включає навчального змісту (розклади проведення заходів або логістична інформація), може включати маркетинг від неприйнятної компанії.

Д. Неприйнятні компанії не можуть надавати слухачам акредитовану освіту або поширювати її.

II. Європейська акредитаційна рада безперервної медичної освіти, м. Брюссель, Бельгія (ЕАССМЕ).

Європейська акредитаційна рада [3] безперервної медичної освіти (ЕАССМЕ) заснована в 1999 р. у складі Європейського союзу медичних фахівців. Ця структура покликана координувати Європейську систему БМО-БПР медичних працівників. На початку свого функціонування метою ЕАССМЕ було сприяння реалізації та доступу медичних працівників, які практикують на території Європейського Союзу, до якісної безперервної освіти.

У рамках Європейської акредитації проведення освітніх заходів має відповідати вимогам (критеріям) ЕАССМЕ. Це означає, що будь-який освітній захід буде акредитований ЕАССМЕ, якщо він має високоякісний науковий зміст, не має комерційного упередження та відповідає меті освітньої діяльності. Критерії, розроблені ЕАССМЕ, розподіляються

на ЕАССМЕ-критерії для акредитації «живих» освітніх заходів, ЕАССМЕ-критерії для онлайн освітніх заходів та ЕАССМЕ-критерії для змішаних освітніх заходів. Слід зазначити, що у своїй акредитаційній діяльності ЕАССМЕ використовує модель акредитації освітніх заходів.

Критерії «Комерційний вплив та упередженість», розроблені ЕАССМЕ, викладені в розділі «Загальні принципи». Для успішного виконання освітньої діяльності акредитовані провайдери, які співпрацюють з ЕАССМЕ, мають дотримуватися таких критеріїв:

- освіта, що надається, має бути вільною від будь-якого комерційного впливу чи упередженості;

- освіта, що надається, має бути вільною від будь-якої форми реклами;

- фінансування має бути у формі незалежного освітнього гранту;

- освітні заходи, які надаються фармацевтичною промисловістю або виробниками медичного обладнання, акредитації не підлягають;

- відповідно до загальних принципів, науковий контент освітнього заходу має бути відокремлений від комерційного інтересу.

Як видно з вищезазначеного, критерії ЕАССМЕ щодо взаємодії з комерційними структурами дуже схожі на стандарти доброчесності й незалежності, які використовує АССМЕ. У своїх критеріях ЕАССМЕ рекомендує використовувати незалежний освітній грант, що співпадає з фінансовою підтримкою, описаною в стандарті IV АССМЕ.

Щодо термінології: незалежний освітній грант – це фінансова підтримка, яка надається комерційною структурою або спонсором акредитованому провайдеру. Усе фінансування має надаватися без будь-яких спроб спонсора вплинути на програму, окремі сесії, теми для обговорення, зміст або вибір викладача.

У тому ж розділі прописані критерії «Конфлікт інтересів та вирішення конфлікту інтересів», які визначають:

- потенційні або фактичні конфлікти інтересів мають бути розкриті організаційним/науковим комітетом і викладачами;

- **будь-який фактичний конфлікт інтересів необхідно вирішити до проведення освітнього заходу.**

У ході підготовки до проведення акредитованої освіти провайдери мають забезпечити виявлення конфліктів інтересів і, що особливо важливо, їх вирішення до проведення освітньо-

го заходу. Виконання цих критеріїв співпадає зі стандартом III АССМЕ.

Однакові принципи або підходи ЕАССМЕ і АССМЕ при взаємодії з комерційним інтересом відображають загальне розуміння основних проблем, які необхідно вирішувати для досягнення головних мети — незалежності БМО-БПР або акредитованої безперервної освіти від комерційного інтересу.

III. Європейська рада з акредитації безперервної освіти для медичних працівників, м. Кельн, Німеччина (ЕВАС)

Європейська рада [4] з акредитації безперервної освіти для медичних працівників (ЕВАС) заснована в 1997 р., є компанією з обмеженою відповідальністю згідно з німецьким законодавством, яка розташована в Кельні (Німеччина). Місією ЕВАС є стимулювання, координування та сприяння високоякісній безперервній освіті в медицині, як для окремих осіб, так і для установ, щоб забезпечити найвищий можливий стандарт догляду для пацієнтів та населення. ЕВАС акредитує безперервну освіту у сфері охорони здоров'я, лікарів, медичних сестер, суміжних професій та мультидисциплінарну професійну освіту.

У своїй діяльності ЕВАС використовує модель акредитації освітніх заходів, акредитує:

- усі типи розміщених в інтернеті освітніх матеріалів та електронне навчання;
- міжнародну освітню діяльність;
- національні освітні заходи за міжнародної участі;
- національну діяльність у разі відсутності національної системи акредитації;
- а також спонсоровану діяльність, яка відповідає Консенсусній заяві ІАСРДА щодо незалежності та фінансування БМО-БПР.

У питаннях взаємодії з комерційними структурами ЕВАС керується критеріями «Роль і відповідальність провайдерів в акредитованій безперервній освіті». Це стосується комерційної підтримки освітньої діяльності, виявлення та вирішення конфліктів інтересу, комерційного просування та інших питань, пов'язаних із комерційним інтересом. Ці критерії співпадають із тими, якими користуються АССМЕ, ЕАССМЕ, та консенсусною заявою про незалежність і фінансування БМО-БПР, опублікованою Міжнародною медичною академією з акредитації систем БПР.

IV. Міжнародна академія з акредитації безперервного професійного розвитку (ІАСРДА)

У викладеному матеріалі висвітлена інформація про діяльність найбільш ефективних, успіш-

них акредитаційних організацій, всесвітньо відомих лідерів БМО-БПР — АССМЕ, ЕАССМЕ та ЕВАС. Ці організації відіграють важливу роль в організації та забезпеченні БМО-БПР. Їхня діяльність виходить далеко за кордони тих країн, у яких вони функціонують. Вони задають основні напрями удосконалення і подальшого розвитку акредитованої безперервної освіти у світі. За їхньої участі створена Міжнародна академія з акредитації безперервного професійного розвитку (ІАСРДА), членами якої є лідери більшості країн, які мають системи акредитації у своїх країнах і налагодження системи БМО-БПР.

Діяльність міжнародної академії акредитації БПР спрямована на підтримування та посилення розроблення, впровадження та еволюції систем акредитації БМО-БПР у всьому світі, надаючи можливість особам, які займають керівні посади, дізнатися про цінності, принципи та показники в різних системах акредитації, досліджувати стандарти акредитації організацій та діяльності провайдерів БМО-БПР у різних системах; оцінювати вплив систем акредитації БМО-БПР на навчання лікарів, їхню компетентність, ефективність та результати охорони здоров'я.

Для врегулювання незалежності від комерційного інтересу Міжнародна академія акредитації оприлюднила узагальнені принципи, метою яких є підтримання такого планування та керування всіма освітніми заходами, щоб забезпечити відокремлення та вплив комерційного інтересу на акредитовану безперервну освіту. У розробленні цих принципів брали участь АССМЕ, ЕАССМЕ та ЕВАС.

Загальні положення

1. Медична професія присвятила себе навчанню протягом усього життя, щоб підтримувати і/або вдосконалювати компетенції, необхідні для підвищення продуктивності та сприяння результатам пацієнтів.

2. Фінансова підтримка БМО/БПР має давню традицію в багатьох системах охорони здоров'я, у більшості випадків замінюючи фінансування, яке не можуть надавати національні/локальні регуляторні органи або медичні працівники. Фінансова підтримка з боку комерційних структур значною мірою сприяє суттєвому поліпшенню освітньої діяльності, яка надається медичним працівникам, підвищує якість і цінність безперервної освіти.

3. Оскільки комерційна підтримка може надаватися за умов, які порушують принципи та цінності медичної професії, необхідно визначи-

ти принципи та правила, за якими комерційна підтримка БМО-БПР може бути прийнятною не лише для медичної професії, але також для пацієнтів і суспільства в цілому.

Наведені нижче принципи та правила гарантують незалежність акредитованих БМО-БПР.

Принципи

1. Зміст, а також особи та організації, які контролюють зміст акредитованої діяльності БМО-БПР, розробляються/обираються незалежно, без впливу, контролю або участі з боку комерційного інтересу, і ґрунтуються на доказах того, що вони науково обґрунтовані, прийняті медичною професією та збалансовані.

2. Є кілька рівнів, на яких лікарі мають відносини з комерційними структурами. Тому прозорість відносин лікарів із третіми сторонами, зокрема, фармацевтичною та медико-технічною промисловістю, є фундаментальною для акредитації БМО-БПР.

3. Якщо кошти або ресурси з комерційного інтересу вносяться в акредитовану діяльність БМО-БПР, ці кошти/ресурси повинні управлятися належним чином і незалежно.

- У системах з акредитацією провайдера це підпадає під відповідальність акредитованого провайдера.

- У системах акредитації освітніх заходів цим має керувати організація, відповідальна за розроблення змісту та презентацію освітнього заходу.

Цей процес має бути прозорим, і прямі відносини між викладачами та комерційними інтересами категорично заборонені.

Правила

1. Комерційна підтримка діяльності СМЕ/СРД дозволена.

2. Умови та способи оплати мають відповідати вимогам чинного національного законодавства, зокрема, податкового та антикорупційного законодавства відповідно, а також професійного законодавства. Якщо професійне законодавство суперечить комерційній підтримці, воно не може бути прийняте.

3. Комерційний інтерес не має права бути акредитованим або організовувати акредитовані заходи в системі БМО-БПР.

4. Усі особи, які беруть участь у плануванні та розробленні, презентації (усній або шляхом створення рукопису) або оцінюванні акредитованої діяльності БМО-БПР, повинні розкривати відповідні фінансові відносини, щоб конфлікти інтересів могли бути виявлені

та вирішені провайдером акредитованої діяльності БМО-БПР.

5. Перед початком акредитованої діяльності БМО-БПР учні повинні бути поінформовані про наявність (або відсутність) усіх відповідних фінансових відносин усіх осіб, які беруть участь у плануванні, презентації або оцінюванні акредитованої діяльності БМО-БПР, а також прийняття коштів/ресурсів, наданих комерційним інтересом (якщо застосовано).

6. Організатори повинні уникати будь-яких рекламних або комерційних повідомлень для учасників щодо змісту заходу до, під час або після освітнього заходу. Це може включати правила формулювань для опису комерційної підтримки, розміщення логотипів комерційних інтересів тощо.

7. Надання комерційної підтримки ніколи не повинно встановлювати відносини між окремими учнями та комерційними прихильниками.

Співпраця БМО-БПР або акредитованої безперервної освіти з комерційним інтересом діє давно, ефективно, на користь як безперервної освіти, так і комерційного інтересу. Але головним принципом взаємодії є незалежність безперервної освіти від комерційних структур. Це забезпечується відповідним керуванням взаємодії з комерційним інтересом, використанням вимог акредитації (критеріїв, стандартів, положень), серед яких головними є стандарти доброчесності та незалежності акредитованої безперервної освіти, розроблені АССМЕ і впроваджені в практику освітньої діяльності багато років тому. Слід зазначити, що принципи взаємодії з комерційним інтересом, закладені в акредитаційних вимогах АССМЕ, простежуються в багатьох країнах. Ці стандарти можуть відрізнятися від країни до країни, але, як показує аналіз, основні принципи зберігаються, що дає змогу для участі багатьох зацікавлених осіб та організацій в їхньому обговоренні, удосконаленні, використанні та розповсюдженні у світі.

Хоча основна відповідальність за створення та контроль за виконанням стандартів доброчесності та незалежності лежить на акредитаційних організаціях, у системі акредитованої безперервної освіти повну відповідальність за те, щоб навчання залишалось незалежним від комерційного інтересу, а комерційна підтримка не призводила до комерційної упередженості або комерційного впливу на акредитовану освіту, несуть акредитовані провайдери.

На сьогодні основними міжнародними рекомендаціями для акредитаційних органів або регуляторів БМО-БПР, є Стандарти істотної еквівалентності між системами акредитації безперервного професійного розвитку [4]. Створення цих стандартів — спільна праця багатьох зацікавлених осіб і організацій. Стандарти суттєвої еквівалентності надають чудову можливість різним системам акредитації БМО-БПР порівняти свої стандарти та процеси та переконатися, що якість освітніх заходів, розроблених за допомогою цих систем, відповідає якості освітньої діяльності, акредитованої добре налагодженими системами акредитації у світі. Ці документи визначають основні напрями розвитку безперервної освіти серед медичних працівників.

Висновки

Акредитована безперервна освіта — це освіта, яка надає медичним працівникам сфери охорони здоров'я актуальні, високоякісні, науково обґрунтовані знання, сприяє розвитку та вдосконаленню практичних навичок, забезпечує незалежність освітньої діяльності від впливу комерційного інтересу і намірів включення комерційної упередженості.

Співпраця між акредитованою безперервною освітою та комерційними структурами є законною і, як свідчить міжнародна практика, сприяє подальшому розвитку та поліпшенню безперервної освіти. Головною умовою такої взаємодії є дотримання принципів не-

залежності діяльності безперервної медичної освіти від комерційного інтересу. На сьогодні переважна більшість організацій або провайдерів у системі акредитованої безперервної освіти в США, країнах Європейського Союзу та інших співпрацює з комерційним інтересом, використовуючи фінансову підтримку та маркетинг у своїй практичній діяльності.

Відокремлення від комерційного інтересу є основою акредитованої безперервної освіти, а виконання стандартів доброчесності та незалежності є запорукою того, що працівники сфери охорони здоров'я отримуватимуть лише доброякісні, збалансовані, науково обґрунтовані рекомендації, захищені від реклами, маркетингу та комерційних упереджень.

Для України використання міжнародного досвіду провідних країн світу, які давно працюють у рамках акредитованої безперервної освіти, співпрацюючи при цьому з комерційним інтересом, позитивно сприятиме продовженню впровадження системи безперервного професійного розвитку, задекларованої у 2019 р.

Вивчення таких матеріалів, як Стандарти доброчесності та незалежності в акредитованій неперервній освіті та Стандарти істотної еквівалентності між системами акредитації безперервного професійного розвитку, допоможуть розширити знання про систему акредитованої безперервної освіти, її взаємодії з комерційним інтересом.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

REFERENCES/ЛІТЕРАТУРА

1. ACCME. (2024). Accreditation Council for Continuing Medical Education (ACCME). USA. URL: <https://www.accme.org/what-we-do>.
2. ACCME. (2024). Standards for Integrity and Independence in Accredited Continuing Education. Accreditation Council for Continuing Medical Education (ACCME). USA. URL: <https://www.accme.org/accreditation-rules/standards-for-integrity-independence-accredited-ce>.
3. EACCME. (2024). European Accreditation Council for Continuing Medical Education. URL: <https://eaccme.uems.eu/>.
4. EBAC. (2024). European Board for Accreditation of Continuing Education for Health
5. International Academy for CPD Accreditation. (2024). Standards for Substantive Equivalency between Continuing Professional Development/Continuing Medical Education (CPD/CME) Accreditation Systems. URL: <https://academy4cpd-accreditation.org/standards-for-substantive-equivalency-between-cpd-cme-accreditation-systems/>. Professional. URL: <https://www.ebac-cme.org/>.
6. Steinbrook R. (2008). Financial support of continuing medical education. JAMA. 299(9): 1060-1062. doi: 10.1001/jama.299.9.1060.

Відомості про авторів:

Марушко Ростислав Володимирович — д.мед.н., професор, завідувач наукового відділення медико-інформаційних технологій в педіатрії, акушерстві і гінекології ДУ «ІПАГ ім. акад. О.М. Лук'янової НАМН України». Адреса: м. Київ, вул. П. Майбороди, 8. <https://orcid.org/0000-0001-7855-1679>.

Марушко Катерина Ростиславівна — науковий співробітник відділення медико-інформаційних технологій в педіатрії, акушерстві, гінекології ДУ «ІПАГ ім. акад. О.М. Лук'янової НАМН України». Адрес: м. Київ, вул. Майбороди, 8; тел. (044) 4841871. <https://orcid.org/0009-0000-2319-271X>.

Стаття надійшла до редакції 01.03.2024 р., прийнята до друку 12.03.2024 р.